

Kurzus kódja(i): FLMD16-212.28, FLMD-312.81

Kurzus címe: A magyar film noir

Tanár neve: Gelencsér Gábor

Kurzus időpontja, helye: hétfő 9 00–10 30 -137

Kurzus típusa: szeminárium

Kurzus leírása: A film noir fogalmának meghatározása termékeny elméleti dilemma: műfaj vagy stílus? A magyar film történetében a film noirral kapcsolatosan egy még alapvetőbb kérdés tehető fel: létezik-e egyáltalán? A rövid válasz: nem. A bővebb választ a szeminárium igyekszik megadni. E szerint – Király Jenő és más elméletírók vizsgálata nyomán – a magyar filmben noir-szenzibilitásról beszélhetünk. A szenzibilitás a noir mint stílus aspektusát állítja előtérbe, így a kurzus a fogalom elméletének tisztázásához is hozzájárul. Fő célkitűzése azonban a noir-szenzibilitás nyomon követése a teljes magyar filmtörténeti korpuszon. Mindez különös ívet rajzol, ugyanis a hangosfilmkorszak korai és legutóbbi szakasza mutat különös érzékenységet a noir iránt, míg a közbülső nagy korszak, az államszocializmusé kevésbé. Az órákon két-két film segítségével követjük nyomon a noir-szenzibilitás legfontosabb időszakait és módosításait.

Elsajátítandó kompetenciák: tudás: tájékozódás a műfajok és a magyar filmtörténetben
képesség: a kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése
attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása
autonómia és felelősség: olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontok kialakítása, amely segíti önmaga és környezete fejlődését.

Kurzus teljesítésének követelményei:

- az órák elején eredményesen megírt filmismereti teszt (a teszt 3 alkalommal hagyható ki vagy háromszor lehet sikertelen)
- ZH (utolsó óra)
- házi dolgozat: egy szabadon választott noir-szenzibilis magyar film elemzése (terjedelem: 8-12.000 karakter, leadási határidő: utolsó óra)

Témák és kötelező filmek:

1. Bevezetés
2. Előzmények (Vajda László: *Ember a híd alatt*, 1936; Bárdos Artúr: *Én voltam*, 1936)
3. A vígjátéktól a tragikus románcig (Vaszary János: *A papucshős*, 1938; Kalmár László: *Halálos tavasz*, 1939)
4. A melodramai vamp (Hamza D. Ákos: *Külvárosi őrszoba*, 1941; *Bűnös vagyok*, 1941)
5. Melodramai ártatlan lány/bukott nő (Radványi Géza: *Zárt tárgyalás*, 1940; *Egy asszony visszanéz*, 1942)
6. Szoc-noir (Apáthi Imre: *Forró mezők*, 1948; Gertler Viktor: *Gázolás*, 1955)
7. Nemzedéki közérzetfilm-noir (Grunwalsky Ferenc: *Utolsó előtt ítélet*, 1979; András Ferenc: *Dögkeselyű*, 1982)
8. Fekete széria-noir (Fehér György: *Szenvedély*, 1998; Tarr Béla: *A londoni férfi*, 2007)
9. Poszt-noir (Antal Nimród: *Kontroll*, 2003; Gigor Attila: *A nyomozó*, 2008)
10. Retro-noir (Gárdos Éva: *Budapest Noir*, 2017; Szász Attila: *Apró mesék*, 2019)
11. Nordic-noir (Mátyássy Áron: *Vikend*, 2015; Bagota Béla: *Valan*, 2019)
12. ZH

-
- Kötelező irodalom:** Bakos Gábor: Bűnkapcsolódás. *A londoni férfi* bűnfilmes hagyományának elhelyezése a kortárs magyar filmben, *Apertúra*, 2019. nyár
<https://uj.apertura.hu/2019/nyar/bakos-bunkapcsolodas-a-londoni-ferfi-bunfilmes-hagyomanyanak-elhelyezese-a-kortars-magyar-filmben/>
- Balogh Gyöngyi – Király Jenő: „Csak egy nap a világ...”. A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936. Budapest, Magyar Filmintézet, 2000, 545–576.
- Benke Attila: Csak egy sötét, bűnös nap a világ. Noirszenzibilitás a kortárs magyar bűnügyi filmekben, *Apertúra*, 2019. nyár
<https://uj.apertura.hu/2019/nyar/benke-csak-egy-sotet-bunos-nap-a-vilagnoirszenzibilitas-a-kortars-magyar-bunugyi-filmekben/>
- Huszár Linda: Film noir: a filmtörténet kétes figurája, *Apertúra*, 2013. nyár
<https://uj.apertura.hu/2013/nyar/huszar-film-noir-a-filmtortenet-ketes-figuraja/>
- Kálai Sándor – Keszeg Anna: A *hard-boiled* krimi lehetőségei Magyarországon (Kondor Vilmos: *Budapest noir*, Gárdos Éva: *Budapest noir*) *Apertúra*, 2019. nyár <https://uj.apertura.hu/2019/nyar/kalai-keszeg-a-hard-boiled-krimi-lehetosegei-magyarorszagon-kondor-vilmos-budapest-noir-gardos-eva-budapest-noir/>
- Király Jenő: *Karády mítosza és mágiája*. Háttér Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1989.
- Kovács András Bálint: A klasszikus elbeszélés feloldódása: a film noir és a modernizmus. In Uő: *A modern film irányzatai*. Budapest, Palatinus, 2005, 264–274. Rövidített változatát lásd: Kovács András Bálint: Sötét filmek. A bűnfilm és a modernitás, *Filmvilág*, 2000/6.
http://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=2948
- Lakatos Gabriella: A magyar félbűnfilm. Bűnügyi műfajok 1931 és 1944 között, *Metropolis*, 2013/2. 50–66. <http://metropolis.org.hu/a-magyar-felbunfilm>
- Pápai Zsolt: El nem csókolt csókok. Megjegyzések a „magyar film noirról”, *Metropolis*, 2013/4. 8–32. <http://metropolis.org.hu/el-nem-csokolt-csokok-1>
- Pápai Zsolt – Varga Balázs: Hollywoodon innen és túl. Bevezető a magyar műfaji film összeállításához, *Metropolis*, 2010/1. 8–22.
- Schrader, Paul: Piszkos világszínpad. Jegyzetek a film noirról. *Filmvilág*, 2001/4. 36–42.
- Vernet, Marc: A filmi tranzakció, *Apertúra*, 2011. tél
<https://uj.apertura.hu/2011/tel/marc-vernet-a-filmi-tranzakcio/>
-